

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2015 roku

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Krzysztof Górski

Sędziowie: SO Anna Budzyńska

SR del. Bartosz Przybył (spr.)

Protokolant: st. sekr. sądowy Agnieszka Grygiel

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2015 roku w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki komandytowej w S.

przeciwko D. K.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 12 marca 2015 roku,
sygnatura akt V GC 856/14

I. oddała apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 90 zł (dziewięćdziesięciu złotych) tytułem kosztów postępowania
apelacyjnego.

SSO (...)SSO (...)SSR (...)

VIII Ga 272 / 15

UZASADNIENIE

Powódka (...) spółka komandytowa z siedzibą w S. domagała się od D. K. ustalenia, że roszczenie wynikające z umowy zlecenia transportowego nr (...) z dnia 6 marca 2012 roku, przysługującego pozwanemu w postaci żądania od powódki zapłaty kwoty 711,96 złotych jako przedawnione nie istnieje oraz wniosła o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu według norm przepisanych. W uzasadnieniu wskazała, że pomiędzy stronami zawarta została umowa przewozu, na mocy której pozwany był zobowiązany do wykonania czynności określonej umową, a powódka do zapłaty za wykonanie usługi 140.00 euro płatne w złotych wg średniego kursu NBP z dnia załadunku. Pozwany wykonał usługę przewozu w dniu 5 marca 2012 roku oraz w dniu 30 marca 2012 roku i wystawił dla powódki fakturę VAT na kwotę 711,96 złotych, która wpłynęła do powódki w dniu 16 sierpnia 2013 roku. Powódka wskazała także, iż pismem z dnia 19 sierpnia 2013 roku. Krajowy Rejestr Długów powiadomił ją o przekazaniu przez pozwanego informacji gospodarczej o niezapłaconych zobowiązaniach. Powódka wniosła o ustalenie w trybie art. 189 k.p.c., że roszczenie

wynikające z zawartej umowy jako przedawnione nie istnieje, wskazując na odmiennność postanowień Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (...), w tym względzie.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu podał, że nie kwestionuje faktu zawarcia umowy przewozu z dnia 5 marca 2012 roku z powódką. Kwestionuje natomiast istnienie interesu prawnego powódki w ustaleniu nieistnienia zobowiązania, jednocześnie zaprzeczył, aby jego roszczenie wynikające z umowy transportu (...) wygasło. Wskazał, iż doręczył powódce fakturę VAT wraz z międzynarodowym samochodowym listem przewozowym (...) nr (...), który powódka załączyła do pozwu. Pozwany podkreślił, że nie otrzymał zwrotu listu, co świadczy o tym, że wszystkie wymagane dokumenty zostały skutecznie doręczone do adresata.

W trakcie przesłuchania w dniu 26 lutego 2015 r. pozwany podał, iż w dniu 25 lutego 2015 roku skierował do Sądu Rejonowego w Warszawie pozew o zapłatę należną z umowy zlecenia transportowego nr (...), objętą fakturą Vat nr (...).

Wyrokiem z dnia 12 marca 2015 roku Sąd Rejonowy w Gorzowie W.. V Wydział Gospodarczy oddalił powództwo oraz zasądził od powoda (...) Spółki komandytowej w S. na rzecz pozwanego D. K. kwotę 197 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Swoje rozstrzygnięcie Sąd oparł na następującym stanie faktycznym:

W dniu 5 marca 2012 roku – za pomocą komunikatora branżowego i telefonicznie - zawarta została pomiędzy powódką (...) spółką komandytową z siedzibą w S., a pozwanym D. K. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą: D. K. Usługi (...) umowa przewozu towarów. W dniu 30 marca 2012 roku wystawiona została przez pozwanego faktura VAT nr (...) dotycząca wykonania umowy transportu na trasie S. (Niemcy) - S. k. W. (Polska) na kwotę 711,96 zł. Faktura ta została nadana do powódki wraz z międzynarodowym samochodowym listem przewozowym nr (...) w dniu 11 kwietnia 2012 roku. Termin zapłaty za wykonaną usługę określony został na dzień 14 maja 2012 roku.

Pismem z dnia 19 sierpnia 2013 roku powódka została zawiadomiona przez Krajowy Rejestr Długów Biuro (...) S.A. o fakcie udostępnienia informacji gospodarczej, dotyczącej niezapłaconych zobowiązań w kwocie 711,96 złotych- Wnioskiem z dnia 22 sierpnia 2013 roku. powódka podjęła starania o usunięcie tej informacji gospodarczej. Strony nie doszły do porozumienia w przedmiocie usunięcia wpisu w powyższym rejestrze.

W dniu 25 lutego 2015 roku pozwany D. K. skierował do Sądu Rejonowego w Warszawie pozew o zapłatę kwoty 711,96 złotych wynikającej z faktury VAT nr (...).

Sąd Rejonowy następnie wskazał, iż zgodnie z treścią art. 189 k.p.c. każdy kto ma interes prawny, może żądać ustalenia przez Sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. Z reguły interes prawny istnieje, gdy została zagrożona sfera prawna powoda ze strony pozwanego, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa (niepewność obiektywna, a nie subiektywna wynikająca z odczuć powoda). Interes prawny nie zachodzi, gdy możliwe jest wniesienie powództwa o zasądzenie świadczenia.

W ocenie Sądu I instancji po stronie powoda brak jest interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia roszczenia wynikającego z umowy z dnia 6 marca 2012 roku, objętej zleceniem transportowym nr (...), przysługującego pozwanemu D. K. w postaci żądania od powódki zapłaty kwoty 711,96 złotych, tytułem wynagrodzenia za usługą transportową. Przesłankami powództwa o ustalenie stosunku prawnego lub prawa są: interes prawny powoda w dokonaniu żądanego ustalenia oraz istnienie stosunku prawnego lub prawa, którego powództwo dotyczy, a w niniejszej sprawie a contrario nieistnienie tego stosunku prawnego wywodzone przez powoda. Zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. obie te przesłanki powinny być spełnione najpóźniej w czasie zamknięcia rozprawy przez sąd. Ciężar zaś udowodnienia tych przesłanek spoczywa, zgodnie z art. 6 KC, na powodzie. Przepis art. 189 k.p.c., choć zamieszczony wśród przepisów procesowych, jest podstawą wytaczania powództw o ustalenie prawa lub stosunku prawnego, a więc uzasadnia ochronę praw podmiotowych która nie jest możliwa na podstawie przepisów prawa materialnego. W ocenie Sądu Rejonowego zawarcie, treść i wykonanie umowy nie budzi żadnych wątpliwości. Powód zaś nie ma żadnego interesu prawnego w żądaniu nieistnienia roszczenia, a jego powództwo zmierza do uchylenia się od zapłaty za wykonaną usługę transportową, co nie mogło zostać uwzględnione. W sytuacji bowiem, gdyby zdaniem powoda

roszczenie było przedawnione, to w procesie o zapłatę spornej sumy mógłby podnieść zarzut przedawnienia takiego roszczenia, co w sposób pełny zapewniłoby ochronę jego uprawnień.

Sąd Rejonowy wskazał także, iż na gruncie art. 32 Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (...): roszczenia, które mogą wynikać z przewozów podlegających powyższej Konwencji, przedawniają się po upływie jednego roku. Jednak w przypadku złego zamiaru lub niedbalstwa, które według prawa obowiązującego sąd rozpatrujący sprawę uważane jest za równoznaczne ze złym zamiarem, termin przedawnienia wynosi trzy lata. Zgodnie z natomiast przepisem art. 117 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu. Po upływie terminu przedawnienia ten, przeciwko komu przysługuje roszczenie, może uchylić się od jego zaspokojenia, chyba że zrzeka się korzystania z zarzutu przedawnienia. Jednakże zrzeczenie się zarzutu przedawnienia przed upływem terminu jest nieważne. W przypadku przedawnienia roszczenia nie wygasa ono, a przekształca się w zobowiązanie naturalne, którego nie można przy pomocy przymusu wyegzekwować. Z drugiej strony świadczenie takie dobrowolnie spełnione nie może następnie zostać uznane na nienależne. Wobec faktu, iż konwencja nie reguluje odmiennie skutku przedawnienia roszczenia, to przyjąć należy, iż tak jak na gruncie art. 118 k.c. zastosowanie znajdzie przepis art. 117 k.c. Stąd w ocenie Sądu świadczenie przedawnione nie jest świadczeniem nieistniejącym. Argument ten zaś dodatkowo przesądza o braku możliwości orzeczenia stosownie do treści żądania powódki zawartego w pozwie.

Rozstrzygnięcie o kosztach Sąd Rejonowy oparł na art. 98 k.p.c. zasądzając od przegrywającej proces powódki na rzecz pozwanego kwotę 197 złotych, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od powyższego wyroku w całości wywiodła strona powodowa zarzucając naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 189 k.p.c. przez przyjęcie, że powódka nie wykazała interesu prawnego w domaganiu się ustalenia nieistnienia roszczenia z umowy z dnia 6 marca 2012 r. oraz art. 32 ust. 4 Konwencji (...) przez przyjęcie, że przepis ten nie stanowi podstawy do ustalenia wygaśnięcia roszczenia. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie żądania pozwu w całości oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania za obie instancje. W uzasadnieniu strona powodowa powtórzyła argumenty podniesione w pozwie i piśmie procesowym złożonym w sprawie, dotyczące wykładni pojęcia „interes prawny” oraz wykładni art. 32 ust. 4 Konwencji (...). Wskazała, iż samo oczekiwanie przez powodową spółkę na wytoczenie przez pozwanego przeciwko niej pozwu o zapłatę i ewentualnie wygranie tej sprawy nie gwarantuje powódce ochrony jej prawnie uzasadnionego interesu, bowiem legitymację czynną w takim procesie posiada pozwany a nie powodowa spółka i to on może, ale nie musi, z takim pozwem wystąpić. Odnośnie art. 32 ust. 4 Konwencji (...) uregulowanie to w sposób zasadniczo odmienny statuuje uprawnienia zobowiązanego wynikające z faktu przedawnienia roszczenia, jak również sam byt przedawnionego roszczenia. O ile więc, w myśl przepisów kodeksu cywilnego, fakt przedawnienia jest uwzględniany na zarzut uprawnionego, a roszczenie przedawnione nie wygasa, tylko zmienia się w tzw. zobowiązanie niepełne (naturalne), to przy roszczeniach wynikających z Konwencji (...) fakt przedawnienia sąd ma obowiązek brać pod uwagę z urzędu, a z chwilą przedawnienia roszczenie takie w ogóle przestaje istnieć. Mamy więc tu do czynienia z sytuacją zbliżoną do prekluzji, gdzie dochodzi do wygaśnięcia uprawnienia

W odpowiedzi na apelację powódki pozwany wniósł o oddalenie apelacji w całości i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany kwestionował istnienie interesu prawnego po stronie powódki wskazując, iż w procesie o zapłatę kwoty wynikającej z Umowy, toczącej się obecnie przed Sądem Rejonowym dla m.st. Warszawy w W., pod sygnaturą akt XVI GC 1024/15, został podniesiony zarzut przedawnienia. Pozwany kwestionował także zaprezentowaną przez powódkę wykładnię art. 32 Konwencji(...)

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się niezasadna w całości.

W ocenie Sądu Odwoławczego, Sąd I instancji przeprowadził postępowanie dowodowe w sposób adekwatny do wniosków stron, a zebrany materiał dowodowy poddał wszechstronnej ocenie stosownie do treści art. 233 § 1 k.p.c. Sąd, na podstawie tak ustalonego stanu faktycznego poczynił także prawidłowe rozważania prawne. Zarówno ustalenia

faktyczne, jak i rozważania prawne Sąd II instancji w pełni podziela i przyjmuje za własne, bez potrzeby ich ponownego przytaczania.

Odnosnie zarzutów apelacji Sąd Odwoławczy zarzutów tych nie podziela. Stanowią one w istocie powtórzenie dotychczasowego stanowiska powódki. Istotą sporu jest kwestia posiadania przez powódkę interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. oraz wykładania art. 32 konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów (...)

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu naruszenia przepisu o charakterze materialnym, choć zamieszczonego w ustawie procesowej, a mianowicie art. 189 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

W świetle utrwalonego orzecznictwa i poglądów nauki powód posiada interes prawny wówczas, gdy powództwo o ustalenie jest jedynym i niezbędnym środkiem ochrony praw. W przypadku, gdy ochrona ta może być w całości zapewniona przez innego rodzaju środki prawne, interes prawny nie istnieje (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 9 lutego 2012, (...) 181/11, LEX nr 1133807 i tam cytowane wcześniejsze wypowiedzi orzecznicze) . Interes prawny ma się również wyrażać w tym, że strona powodowa przez to powództwo może osiągnąć skutek w postaci ochrony prawnie strzeżonych interesów, a nie może poszukiwać tej ochrony w drodze powództwa o świadczenie (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 1965, (...)266/64, OSP 1966/6-8/166) . Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. istnieje także, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości. Zasada ta nie powinna jednak być pojmowana abstrakcyjnie, w celu zawężającej interpretacji tej przesłanki do wytoczenia powództwa o ustalenie, lecz ze względu na konstytucyjnie gwarantowane prawo do sądu zawsze konieczna jest ocena istnienia interesu prawnego do wytoczenia tego powództwa na tle okoliczności faktycznych konkretnych spraw. Wobec tego istnienie interesu prawnego powinno być przyjmowane zawsze, „gdy istnieje niepewność stanu prawnego” lub „gdy stronie nie stoi otworem droga procesu o świadczenie, a strona przeciwna kwestionuje jej prawo lub stosunek prawny” (zob. P. Telenga, Komentarz aktualizowany do art. 189 Kodeksu postępowania cywilnego, LEX/el., 2013). Kryterium interesu prawnego stanowiące konieczną przesłankę materialnoprawną powództwa o ustalenie wyjaśnił także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie o sygn. (...)252/11 (publ. LEX nr 1168726) wskazując: „interes prawny, o którym mowa w art. 189 k.p.c., należy pojmować jako interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych, który z reguły występuje w sytuacjach, w których zachodzi obiektywna niepewność co do prawa lub stosunku prawnego z przyczyn natury faktycznej lub prawnej. Interes prawny wyraża się wówczas w usunięciu stanu niepewności. Z reguły interes taki nie zachodzi, jeżeli zainteresowany może uzyskać ochronę prawną w drodze powództwa o świadczenie”. W orzecznictwie ukształtował się pogląd, że interes ten istnieje tylko wtedy, gdy powód potrzebie ochrony prawnej swej sfery prawnej uczynić może zadość przez samo ustalenie istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego lub prawa.

Skuteczne powołanie się na interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie, wynikające z błędnego przekonania co do przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw.

Interes prawny musi istnieć obiektywnie, a nie hipotetycznie, jedynie w subiektywnym odczuciu strony o potrzebie uzyskania wyroku odpowiedniej treści. Potrzeba ta występuje wówczas, gdy powstała sytuacja rzeczywistego naruszenia albo zagrożenia naruszenia określonej sfery prawnej powoda. Interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka. Powód dochodząc roszczenia z art. 189 k.p.c. musi zatem wykazać, że w inny sposób niż przez wytoczenie powództwa nie może uzyskać ochrony lub zabezpieczenia jego obiektywnie uzasadnionego interesu. Powództwo o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest więc ostatecznością i zwykle musi być następstwem braku odpowiedniej regulacji prawnej.

W niniejszej sprawie powódka nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie. W pierwszej kolejności wskazać należy, iż obecnie powódka nie pozostaje już w niepewności, czy pozwany będzie dochodził od niej zapłaty wynikającej z umowy przewozu, objętej zleceniem transportowym numer (...). Argumenty powódki w tym zakresie straciły aktualność z uwagi na fakt wytoczenia powódce przez pozwanego powództwa o zapłatę, opartego na wspomnianej umowie przewozu. Sprawa o zapłatę, która obecnie toczy się przed Sądem Rejonowym dla m.st. Warszawy w W., pod sygnaturą akt XVI GC 1024/15, definitywnie wyklucza interes prawny w ustaleniu w sprawie niniejszej. Powódce przysługują we wskazanej sprawie wszelkie środki ochrony prawnej, w tym również możliwość podniesienia zarzutu przedawnienia roszczenia. Wydanie wyroku ustalającego, zgodnego z żądaniem pozwu, nie zakończyłoby tym samym sporu pomiędzy stronami. Wydanie takiego wyroku nie spowodowałoby również wykreślenia wpisu, dotyczącego powódki w Krajowym Rejestrze Długów. Funkcjonowanie tego rejestru reguluje ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 roku o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych (tekst jednolity Dz.U.2014.1015). W przypadku wierzyciela korzystającego z usług Krajowego Rejestru Długów dysponentem wpisu jest sam wierzyciel, co wynika z art. 12 i 29 wymienionej ustawy. Wpisy zatem następują na wniosek wierzyciela, który - w przypadku stwierdzenia faktu nieistnienia zobowiązania albo stwierdzenia nieaktualności danych - jest obowiązany niezwłocznie, nie później niż w terminie 14 dni od dnia powzięcia tej informacji, wystąpić do biura, któremu przekazał dane o zobowiązaniu, z żądaniem usunięcia albo aktualizacji informacji gospodarczych dotyczących tego zobowiązania. Niewykonanie tego obowiązku jest sankcjonowane odpowiedzialnością karną z art. 47 i 48 wymienionej ustawy.

W niniejszym postępowaniu – wobec toczącego się sporu przed Sądem Rejonowym dla m.st. Warszawy w W., pod sygnaturą akt XVI GC 1024/15 – nie ma możliwości wykreślenia wpisu dotyczącego powódki z Krajowego Rejestru Długów. W przypadku natomiast oddalenia powództwa w tym procesie i nie usunięcia przez wierzyciela wpisu w Krajowym Rejestrze Długów powódka powinna poszukiwać ochrony prawnej w drodze powództwa o nakazanie usunięcia wpisu, nie zaś powództwa opartego o art. 189 k.p.c.

Odnosnie wykładni art. 32 konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego towarów ((...)) w doktrynie oraz orzecznictwie daje się zauważyć rozbieżność, dotycząca skutków przedawnienia na gruncie tej konwencji. Przywołać tutaj należy zaprezentowany w odpowiedzi na apelację pogląd K. W. , dotyczący skutków przedawnienia według konwencji (...) oraz pogląd przeciwny, zaprezentowany w wyroku Sad Apelacyjny w Warszawie w sprawie (...)267/09 (LEX nr 528679). W ocenie Sądu Okręgowego jednakże art. 32 konwencji nie zawiera kompleksowej regulacji przedawnienia. Dotyczy jedynie terminów przedawnienia, wprowadza zasadę uwzględniania w procesie przedawnienia z urzędu oraz rozszerza skutki przedawnienia, co sprowadza się w istocie do wyłączenia możliwości stosowania art. 502 k.c. do przedawnionych roszczeń z umowy przewozu międzynarodowego. W pozostałym zakresie, do przedawnienia w przewozie międzynarodowym zastosowanie znajdują przepisy kodeksu cywilnego, w tym art. 117 § 2 k.c. Nie jest tym samym wykluczona możliwość zrzeczenia się zarzutu przedawnienia albo nie jest wyłączona możliwość uzasadnionej prawnie dobrowolnej zapłaty przedawnionego roszczenia. Upływ terminu przedawnienia roszczenia z umowy przewozu, regulowanej konwencją (...) nie powoduje tym samym wygaśnięcia roszczenia ale jego przekształcenie w zobowiązanie naturalne, na co słusznie zwracał uwagę pozwany. Powoduje to, iż nie jest możliwe rozstrzygnięcie ustalające, iż „roszczenie przedawnione nie istnieje”. Szersze rozważanie tej kwestii jest zbędne wobec powyższych rozważań, dotyczących braku interesu prawnego po stronie powodowej.

Z przyczyn powyższych apelację należało uznać za niezasadną i na podstawie art. 385 § 1 k.p.c. orzec o jej oddaleniu.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. Wynagrodzenie pełnomocnika ustalono na podstawie § 13 ust 1 pkt 1 w zw. z § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

SSO (...)SSO (...)SSR (...)

Sygnatura akt VIII Ga 272/15

ZARZĄDZENIE

1. (...)